

Server Tanilli: Yaşıyor olmak bir şans, ben saldırıya uğradım ama ötekiler öldüler

Sakat kalmanın hıncını yazarak çıkarıyorum

TAM 18 yıldır Fransa'da yaşıyor Server Tanilli. Hiç gelmediği ülkesine birçok tesadüfün bir araya gelmesi sonucu döndü. 18. Uluslararası Tüypap Kitap Fuarı'nın Onur Yazarı seçilmişti. Pera Palas Oteli'nde düzenlenen bir yemekle ödülünü İlhan Selçuk'un elinden aldı. Dostlarıyla buluştuğu o gece mutluluğu gözlerinden okunuyordu. En önemli çalışmam dediği Yüzyılların Gerçeği ve Mirası'nın son cildi de yayınlanmıştı bu yıl. Büyük bir uğurluk tarihi çalışması olan bu serinin son cildini noktaladığımda 20. yüzyıl da sona ermek üzereydi. Bu bir anlamda hayatına malolan bir çalışma. Çünkü Uygurluk Tarihi adını verdiği dersleri ve ders notlarından oluşturduğu aynı adlı kitabı yüzünden saldırıya uğramış ve tekerlekli iskemleye mahkum olmuştu. Ama bütün bunlar onu yıldırmadı. Sakat kalmasının hıncını daha çok yazarak aldığını düşünüyor. Uygurluk tarihinin en önemli yazarlarından Server Tanilli ile yeni bir bin yılın eşğinde konuşmak da çok önemliydi. Bu bize hem bir bilanço çıkarmak hem de gelecekle ilgili bazı ipuçları elde etme imkanını sağladı.

18 yıllık bir ayrılıktan sonra tekrar Türkiye'desiniz. Uzun bir süre bu. Neler hissettiniz geri dönerken?

Bir insan 18 yıl yurtdışında kalırsa yurduna büyük bir özlem ve hasret içine düşüyor. O hasreti, bir an önce yurduna dönme isteğini yaşadım. Bu özellikle son yıllarda ağır basıyordu. Yurdunun taşına, toprağına, havasına, suyuna kavuşmak, insanlarıyla yüz yüze gelmek çok güzel bir duygu.

AYDIN TEHLİKELİDİR

Türkiye'de aydınlara karşı sistemli bir saldırı var. Bunu çok yakından biliyorsunuz. Son olarak Ahmet Taner Kışlalı'yı bir suikast sonucu yitirdik. Nasıl yorumluyorsunuz bu yaşananları?

70'li yıllarda başlayan bu süreçte nice canlar kaybettik. 80'li yıllarda daha da sistemli bir bastırma politikası uygulandı. Rejimin kafası ve yapısı da buna daha uygundu. Aydın bir yerde tehlikelidir. Çünkü bir düşünce ve fikir sahibidir. Bizim toplumumuzda aydınlardan gelen fikirlere karşı, özellikle 70'lerden başlayarak haksız bir tepki doğmuştur. Ama güzel olan, aydınlarda da kendilerine yapılan bu baskıya karşı çıkmıştır. Bunun güzel örneklerini de gene 80'li yıllarda gördük. Sistemli bir tepki söz konusuydu. Bu tepkiden bahsederken Aziz Nesin'i hatırlamak mümkün değil. Son yıllarda saldırılar radikal

AYDINLANMA MİLİTANI SERVER TANİLLİ

İhsan YILMAZ

dincilerden gelmeye başladı.

Türkiye'de aydınlanmacı düşünce bize göre yapıcı bir fikirdir ama bazı çevreler için tehlikelidir. Avrupada da bu böyle olmuştur. Aydınlanma hareketine zalimce tepkiler gösterilmiştir. Voltaire'lerin, Diderot'ların çektiıklarını düşünün. 90'lı yıllarda bakıyorum da silahlar daha çok aydınlanmacı bilim adamlarına döndü. Uğur Mumcu, Turan Dursun, Bahriye Üçok, Muammer Aksoy ve en son Ahmet Taner Kışlalı. Bunlar Kemalist aydınlanmacılar. Tehlikeli

görüyorsunuz. Canlarına kastın altında yatan onların aydınlanmacı tavrıdır. Sıradan bir düşüncenin insanları değildiler. Bir dünya görüşünün insanları ve o dünya görüşünün toplumumuzda düşmanları var. Onun için öldürüyor. Başetmesine imkan yok. Aydınlanma hareketine karşı ondan daha fleri, daha aydınlık, daha yapıcı ne söyleyebilir ki fikir olarak.

Benzer bir suikast size karşı da yapıldı. Ölmediniz ama yaşamınız tamamen değişti, tekerlekli

sandalyeye mahkum kaldınız. Bunu yapanları daha sonra hiç düşündünüz mü?

Tabii, kişisel olarak insan hırpalanıyor. Bana sorarsanız, düşündüğüm kendimle ilgili olmaktan çok ölen aydınlardan acısıydı. Bana yapılan şeyden çok onların kaybının acısı kaplamıştır içimi. Evet, bana bu saldırı yapıldı ama ötekiler öldüler.

ÇOK YAZMAMIN NEDENİ

Bir anlamda şanslı sayılırsınız? Hayatta kalmak bir şanstır tabii. Ben bu şans yaşadım. Bu insana büyük bir mücadele azmi veriyor. Benim bu kadar çok yazmamın, ürün vermemin psikolojik bir kaynağı vardır. İsterim ki kalemlimle insanları daha çok aydınlığa kavuşturabileyim. Aydınlığın düşmanları daha çok açığa çıksın. Aydınlık adına bir hıncı tabii duyduğum.

Ölümlerle bir kez karşı karşıya geldiniz. O korkuyu yenmiş gibi görünüyorsunuz...

Hiçbir zaman ölümünden

Fotoğraf: Saim BOZER

korkmadım. Bugün de ölümünden kokmam. Bir gün nasıl olsa gelecek olan bir şeyden neden korkayım? Önemli olan beraberimdeki insanların, içinde yaşadığım toplumdaki insanların öldürülme korkusu içerisinde yaşamamaları. Hayatın zevkini tatmaları ve mutlu olmaları.

Size suikastta bulunan kişi yakalandı mı?

Hangisi yakalandı ki benimki yakalanmadı ki, benimkine hayıflanacak bir durumum olsun. Giden gitti. Onun için sevindirici olan hayatta kalmış olmam.

BİR AYLIK İZİN

Türkiye'ye dönmeyi düşünüyor musunuz?

Fransada, Strasbourg Türk Etüdleri Enstitüsü'nde çalıştım yıllardır. Emekli oldum ama Enstitü beni birden bırakmadı. Halen birkaç konuda etkinliğimi sürdürüyorum. Öğrencilerimden bir aylığına izin alıp geldim. Dönüp derslerime devam edeceğim. Türkiye'ye dönüşün şartları hem var, hem yok. Durumum bakımından Fransa'nın bana sağladığı olanaklar son derece geniş. Yaşamımı daha kolaylaştırıyor. O koşulları bırakıp Türkiye'ye kesin bir dönüşü

düşünmüyorum. Ama şu olabilir, Türkiye'ye yılda birkaç kez gidip geleceğim.

18 yıldır neden hiç gelmediniz? Bu kadar ara vermemin nedeni şudur: Bir kere 80'li yıllarda nasıl gelebilirdim ki? 90'lı yıllarda da çalışma tempomda büyük bir hızlanış oldu. Arka arkaya bir takım konuların kitaplaştırılması beni daha çok bağladı oraya. Çünkü orada yazma ve okuma koşulları daha fazla. Gelişimin bu yıla rastlamasının nedeni gene entelektüel. Yüzyılların Gerçeği ve Mirası adlı eserimin son cildi 20. yüzyıla ayrılmıştır. Çok arzuluyordum bu seriyi tamamlamayı.

Kitabım yayınlandı ve 21. yüzyılın da eşliğindeyiz. Çok denk düştü doğrusu. İnsanlık tarihini başından itibaren incelediniz ve yazdınız. 21. yüzyıl için düşünceleriniz neler. Bu doğrusu bir kehanetten çok geçmiş bilmekle ilgili bir şey... 21. yüzyıla yaşadığımız 20. yüzyıldan çok büyük sorunlar kalacak. En başta tüketim toplumuna endekslenmiş tekniğin, yer yuvarlığına ne türlü zararlar verdiğini görüyoruz. İnsanlar yer yuvarlığının ellerinden gitgide çıktığını farkedecekler. Doğa ve iklim dengeszizliklerine kadar korkunç şeyler yaşıyor dünya. Bu

bütün insanları tehdit ediyor. Bunların kaynağı tekniği dünyayı mahvedecek şekilde kullanan kapitalizmdir. O elde edeceği karına bakıyor, havanın kirlenmesi, doğanın dengesinin bozulması umurunda değil. Zannediyorum 21. yüzyılda insanlar bu tehlikeyle karşı karşıya kalınca daha da bilinçlenecekler ve dünyayı kurtarmanın ardına düşecekler.

İkinci sorun, nüfus sorunu. Bütün dünyayı ilgilendirecek bir sorun bu. Nüfus arttıkça insanlar dünyanın olanaklarını zorlayacak. Açlık sorunu ortaya çıkacak. Bu ve buna benzer bir takım büyük sorunlar kalacak 21. yüzyıla.

Peki kazançları? 20. yüzyıldan 21. yüzyıla bir iki konu kalacak ki, 21. yüzyıl ona çok sahip çıkacak. O da demokrasi ve insan haklarıdır. 2. Dünya Savaşı'nda faşizmin acısını çektikten ve onu yendikten sonra insan hakları evrensel bildirisiyle başlayan çok güzel bir dönemin içine girilmiştir. Totaliter rejimlere karşı demokrasi kesin zaferini kazanmıştır, 20. yüzyılda. Bunlar yüzyılımızın gelecek yüzyıla aktaracağı kazançlardır. Sanıyorum demokrasi 21. yüzyılda biçimsel bir özellik olarak kalmayacak. Demokrasinin sosyal içeriği öne çıkacaktır.

DEMOKRASİ ŞART

Yapılan bir söyleşide artık fikirlerinizin eskisi kadar keskin olmadığını söylüyorsunuz. Nedir bu değişimin nedeni?

Ben hem aydınlanmacı hem de Marksistim. Marksist dünya görüşüne inanırım. Ama bir toplumun sosyalizme geçmeden önce aydınlanmasının çok yararlı olduğuna inanırım. Bu demokrasinin kuruluşunu da kolaylaştıracak. Marksist dünya görüşüne inanışım sürüyor ama yöntem planında. Çünkü Marksizm bir düşünme yöntemi önermiştir. O da materyalist diyalektiktir. O yöntemle sirtınızı çevirerek hiçbir şeyi izah edemezsiniz. Yöntemimde değişiklik yok, aynı dünya görüşü açısından bakıyorum. Ama özellikle sosyalizmin uygulamasında bir takım aksaklıklar oldu. Örneğin bütün sosyalist uygulamalar proletarya diktatörlüğü anlayışına sahipti. O sıralarda görmedik durumu. Ama anladık ki, proletarya diktatörlüğü proletaryanın üstünde yürümüş gitmiş. Belki sosyalizm kurulurken bu kadar sert değil, ama sonra o demokratik unsurlar kalktı ve bildiğimiz diktatöryal yapı altında çok şey çaktı toplumlarda. Ben proletarya diktatörlüğünü savunamam. Çünkü bunun acılarını çok çektik.

Sonra sanat konusunda da görüşlerim değişti. O dönemde güdümlü bir hale getirildi sanat. Bu çok pahalıya mal oldu sosyalist ülkelere. Sanatın sloganlaşmasını, yoksullaşmasını getirdi. Sanat ve edebiyat özgürdür. Kısaca bu konularda değiştiğimi söyleyebilirim.

Berlin Duvarı'nın yıkılışını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Tarih, toplumlar duvarları tanımlıyorlar. Duvarlar yıkılmaya mahkum. Ne kadar güçlü yaparsanız yapın. Berlin Duvarı bunu kanıtıyor. Yalnız sosyalist uygulamaların yıkılmasını değil, duvarın toplumlara bir şey getirmemesini de simgesi. Yeryüzünde bir tek duvar kaldı; Çin Seddi. O da artık turizm hizmet

veriyor. Yirminci yüzyılı kısa bir cümleyle özetlersiniz ne derdiniz? Aramızlar yüzyılı. Hemen her şeyi denedi. Sosyalizmi, faşizmi... Ama bu aramızların içerisinde bizim de sahip çıktığımız tek olumlu değer demokrasi ve insan haklarıdır.

Soldan sağa

1- Kara tavukgillerden, boz renkli ardıc kuşu, 2- Yer yer, aralıklı olarak... Matem, 3- Aday... Onun gibi yâr olmaz, 4- Danimarka'nın uluslararası plaka harfleri... Ayak direme... Türkiye'nin uluslararası plaka harfleri, 5- Bir şeyi bulunduğu çevreye uydurmak, 6- Uyağın son harfi... Altay panteosunda deniz tanrıçası, 7- Milattan Sonra'nın kısa yazılışı... Tuzlanıp kurutulmuş yiyecek, 8- "En erke" anlamında bir söz... Dolaşma, 9- Eski Sümerler'de su tanrısı... Okumak işi veya şekli, 10- "Allah kabul etsin" anlamında duaların arasında veya sonunda söylenen bir söz... Bir pamuk türü, 11- Çabuk olan, süratli... Ulusal Güvenlik Ajansı'nın kısa yazılışı... İlave, 12- Ekilen yer... Verme, ödeme.

Yukarıdan aşağıya

1- İpe dizilmiş ceviz, badem ve benzerlerinin nişasta ile kaynatılmış üzüm suyuna veya başka bir tatlıya batırılarak yapılan sucuk... Tanrıtanımaç, 2- Ekin biçme aracı... Bollaşıp genişlemek, 3- Fiyat artımı... Şikâr... Yol yiyeceği, azık, 4- Kral sarayı, 5- Boğa güreşi alanı... Tropikal Afrika ağacı... Neon'un simgesi, 6- Tekerleğin çıkmaması için at arabasının dingiline takılan demir bilezik... Bir tür başlık, 7- Gürültü, patırtı, 8- Avuç içi... İslimle çalışan ağırlık kaldırma makası, 9- Simgesi "La" olan bir element... Pastacıların, terzilerin vb.'nin kullandığı dişli, küçük demir çark, 10- Rakkas, pandül... Latife.

Dünya çözümleri

1 A L A C A H Ö Y Ü K
2 L A L E N A M E A
3 A F A R A Ü L E Ş
4 L A K T A R A M A
5 A Z A M E T N İ L
6 H A D E M E N O
7 N A K A R A T T
8 S R A İ N A T
9 A S N İ N E A B
10 N E İ M A M E V İ
11 A F A K İ L İ C A R
12 T İ A N K İ O K İ A N İ A

BULMACA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										